

Niina Kovalainen, Laurea-ammattikorkeakoulu, FM, jatko-opiskelija FT,
Suomen Akatemian projekti, Tampereen yliopisto/ Kasvatustieteiden laitos
niina.kovalainen@laurea.fi

Kieltä, viestintää ja verkkotyöskentelyä

Tekemällä ja tutkimalla oppii Laurea-ammattikorkeakoulussa

1 Laurea-ammattikorkeakoulu ja LbD (Learning by Developing)

Laurea-ammattikorkeakoulussa on 8000 opiskelijaa, joista 1200 on aikuisopiskelijoita. Laurean koulutuspalvelut ovat ammattikorkeakoulututkinnot, ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot, erikoistumisopinnot, avoin ammattikorkeakoulu sekä lisä- ja täydennyskoulutus. Tässä artikkelissa keskityn nuorten päiväpuolen opetukseen ja liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävään koulutukseen. Laurea-ammattikorkeakoululla on paljon yhteistyötä muiden oppilaitosten kanssa, ja esimerkiksi syksyllä 2008 Laureassa alkaa uutena koulutuksena englanninkielinen matkailun koulutusohjelma, Degree Programme in Tourism, ja kauneudenhoitoalan koulutusohjelma, joka siirtyy Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiasta Laureaan. Uudet koulutusohjelmat, työelämälähtöisyys ja tutkiva oppiminen asettavat kaikki kielen opettamiselle haasteita – mutta mahdollistavat myös mielenkiintoisten ja tehokkaiden opetusmenetelmien hyödyntämisen. Tässä artikkelissa kuvailen opetusmetodeja, joita olemme käyttäneet Laurean Keravan toimipisteessä, sekä pohdin tutkivan oppimisen käsitettä kielten ja viestinnän opetukseen liittyen.

Tilastokeskuksen ja opetusministeriön (AMKOTA 2006) mukaan Laurea on Suomen parhaimmin työllistävä ammattikorkeakoulu ja työelämälähtöisyys näkyikin opetuksessa hyvin. Laurean toimintamalli on *kehittämällä oppiminen* eli *Learning by Developing (LbD)*, joka tarkoittaa uuden oppimista aidoissa työelämää kehittävässä hankkeissa. Opiskelu LbD-mallin mukaisesti edellyttää opiskelijalta uteliasta ja innokasta mieltä, luovuutta ja ennen kaikkea vastuunottoa omasta oppimisesta, mutta se asettaa myös vaatimuksia opettajalle. Aktiiviselle opiskelijalle koulutus antaa erinomaiset eväät menestykseen opinnoissa ja työelämässä, ja aktiivinen opettaja puolestaan pääsee Laureassa kokeilemaan useita erilaisia opetusmuotoja ja -metodeja. Kielten ja viestinnän opetuksen kiinteä liittyminen ammattiaineiden opiskeluun vaatii opiskelijalta ja myös opettajalta paljon. LbD on pedagoginen toimintamalli, jossa oppimisprosessi on muotoiltu tutkimus- ja kehittämisprosessiksi. Ammatillinen kehittyminen nähdään LbD-toimintamallissa osaamisen tuottamisen prosessina. Sekä opiskelijan että opettajan osaaminen kehittyy osallistumalla erilaisiin kehittämissankkeisiin ja -projekteihin, joiden pohjana ovat aidot työelämän ilmiöt ja ongelmat. (www.laurea.fi)

Projektimainen työskentelytapa kehittää opiskelijan vuorovaikutus- ja perustelutaitoja. Tarvittavien työvälineiden opetteleminen hankkeiden yhteydessä on luontevaa, ja opiskelijan vastuunotto omasta oppimisestaan ja ammatillisesta kehittymisestään lisää menestymisen mahdollisuuksia työelämässä. LbD-toimintamallin avulla pyritään kehittämään opiskelijoissa valmiuksia vastata tulevaisuuden haasteisiin. (www.laurea.fi)

Osaamisen arviointi tukee opiskelijan ammatillisen kasvun prosessia. Varsinkin kielten opetuksen yhteydessä osaamistavoitteet voidaan jakaa moneen osaan (suullinen, kirjallinen, ammatillinen osaaminen; viestintäosaaminen jne), ja erilaisten opetusmenetelmien käytön yhteydessä osa- ja kokonaistavoitteet on tärkeää pitää mielessä suuria linjoja suunniteltaessa. Opiskelija osoittaa hallitsevansa opintojaksolle asetetut tavoitteet suorittamalla opintojakson toteutussuunnitelman mukaisesti harjoitustyöt, tentit, näytöt, projektit tai näiden yhdistelmät. Osoittaminen voi pohjautua muun muassa portfolioon, oppimispäiväkirjaan tai muihin opiskelijan tuottamiin omaa kehittymistä osoittaviin dokumentteihin kuten konferenssipäiväkirjoihin, ja lisäksi kielten opetuksessa olemme käyttäneet arvioinnissa mm. simulaatiotyöskentelyä, videoituja harjoitteita ja workshopeja, joita kuvataan tarkemmin luvussa 3.

2 LbD ja kielet: Tutkiva oppiminen

Ammattikorkeakoulujen tehtävissä korostuvat oman vaikutusalueen työelämän, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osaamistarpeet. Tietostrategian (Kotilainen & Kivikuru 1999, 25) käsitettä voidaan mielestäni käyttää myös tässä yhteydessä: ammatillinen tietostrategia edellyttää instituutioiden vuoropuhelua ja nykyään ammattikasvatuksen tavoitteena ei ole enää kriittisyys vaan aktivismi ja itse- sekä kulttuurikriittisyys (Kotilainen S., Hankala M. & Kivikuru U. 1999, 26). Rosen (1994) (kts. Kotilainen et al 1999, 27, 29) kirjoittaakin *the goal is not to inform the public, but to form publics*. Aktiivisuus luokkahuonetyöskentelyssä on erittäin tärkeää, ja se onkin eräs niistä osatekijöistä, jotka ovat englannin opetuksemme keskiössä. Toinen painottamamme asia on viestintä vieraalla kielellä. Viestintäopetus ei toki tarkoita samaa asiaa kuin opetusviestintä (Kotilainen et al 1999, 33), ja tavoitteenamme onkin yhdistää ammattiaine, viestintä ja vieras kieli yhteen, ikään kuin *vieraskieliseksi ammattiviestinnäksi*, joka puolestaan luo pohjaa ammatilliselle kasvulle, vieraan kielen monipuoliselle havainnoimiselle ja osaamiselle sekä viestinnälliselle mediakompetenssille (kts. mm. Kotilainen et al 1999, 35).

Kuvio 1. Tutkiva oppiminen (Hakkarainen, Bollström-Huttunen, Pyysalo & Lonka 2005, 30)

”Oppiminen on parhaimmillaan prosessi, joka synnyttää sekä uutta ymmärrystä että uutta tietoa” (Hakkarainen, Bollström-Huttunen, Pyysalo & Lonka 2005, 30). Kuviossa 1 esitetyn mallin taustalla on Carl Bereiterin ja Marlene Scardamalian tiedonrakentamisen teoria, joka kehitettiin heidän urauurtavasta kirjoittamisesta, tavoitteelliseen oppimiseen ja asiantuntijuuteen kohdistuvasta tutkimuksesta (kts. Hakkarainen, Bollström-Huttunen, Pyysalo & Lonka 2005). Kyseinen lähestymistapa painottaa oppijan yhteistyön ja aktiivisuuden vaikutusta tutkimuksen suuntaamiseen, joihin luetaan myös tavoitteiden asettelu, kyseleminen, asioiden selittäminen ja saavutetun tietämyksen itsearviointi. Toisena teoreettisena lähtökohtana tutkivassa oppimisessä on filosofi Jaakko Hintikan kyselymalli, joka korostaa kysymysten luomisen tärkeyttä ja niiden seuraamista tiedon luomiselle (Hakkarainen et al 2005).

Tutkivan oppimisen lähtökohtana on kontekstin eli asiayhteyden luominen, jonka välityksellä käsiteltävät asiat liitetään todellisiin koulun ulkopuolisen maailman monimutkaisiin ongelmiin ja opiskelijoiden omiin kokemuksiin. Kontekstin tulisi olla aihepiiriltään riittävän monimutkainen ja käsitteellisesti haastava, opiskelijoita kiinnostava, joka myös mahdollistaisi erilaisten näkökulmien ja lähestymistapojen soveltamisen. Lähtökohtana tulisi olla sellaisen asiayhteyden luominen, joka auttaa opiskelijoita hahmottamaan ilmiön ja aihepiirin merkitystä (Välimaa 2007). Laurean kielten opetuksessa lähtökohtana on aina työelämäyhteys, joka usein johtaa myös konkreettiseen lopputulokseen, kuten vaikkapa englannin tai suomen kielisten internetsivustojen tuottamiseen. Usean eri oppiaineen yhteistoiminta

opetuksessa mahdollistaa myös opiskelijoiden tutkivan oppimisen ja omakohtaisen innovatiivisuuden, ja myös opettajat saavat omaan työhönsä virikkeitä opiskelijoilta. Se jos mikä piristää omaa työtä!

Opiskelijoiden erilaisten oppimisen orientaatiomallit (Vuorinen 1993, 11) tulee ottaa huomioon, ja opetuksessa tulee tietysti pyrkiä tehtäväorientaatioon. Mielestämme kaikki opetus ja oppiminen lähtee positiivisesta orientaatiosta eli motivaatiosta. Tarpeiden ja arvojen välisen suhteen tasapainon löytäminen (Vuorinen 1993, 13) on vaikeaa aikuisillekin, joten mikseipä siinä olisi haastetta nuoremmille opiskelijoille. Vaikeissa ja haastavissa psyykkisissä suorituksissa tarvitaan korkea aktivaatiotasoa (Vuorinen 1993, 17), ja kaikissa asioissa, jotka liittyvät oman itsen välittömään arkeen kuten ammattikuvaan liittyvät valinnat ja asiat, ovat mielestämme psyykkisesti haastavia ja paljon pohdintaa vaativia. Jos opiskelijoille annetaan mahdollisuus toteuttaa luokkahuoneessa esimerkiksi sosiaalisia tarpeita, tai pitää pieni tauko ajattelussa, saadaan opiskelijoita motivoitua opiskeluun paremmin. Mielestämme tutkivan oppimisen puitteissa ryhmätyöt ja keskustelun käyttäminen luokkahuoneessa sekä erilaisten projektien tekeminen antavat opiskelijoille juuri mukavasti vapautta, mutta tarpeeksi sisältöä ja rakennetta opiskeluun ja tuntikokonaisuuteen.

3 Toiminnallisia opetusmenetelmiä

3.1 Optima verkkotyöskentely: Portfoliot, videoinnit ja kehittämistehtävät (CASE)

Optima verkkotyöskentely-ympäristö on Internet-verkossa toimiva palvelu, joka tukee oppimista, projektitoimintaa, tiimityöskentelyä ja muuta yhteisöllistä toimintaa. Se tarjoaa toimintaympäristön monien erilaisten materiaalien luomiseen, kehittämiseen, esillepanoon ja tutkimiseen sekä mahdollisuuden monipuoliseen vuorovaikutukseen. Optima -palveluiden käyttämiseksi ei kuitenkaan tarvita muuta kuin Internet-selain ja yhteys Internetiin, joten sitä on useimmissa paikoissa mahdollista hyödyntää. Erilaisia ominaisuuksia käyttämällä ja rakennetta muokkaamalla voidaan Optimassa toteuttaa hankkeita suurista verkkokursseista hyvinkin pienten ryhmien työskentelyn tukemiseen. Optima -verkkoympäristöön on opiskelijan helppo tuottaa materiaalia, ja silti sitä kaikkea on opettajan vaivatonta hallinnoida, ovatpa tuotetut materiaalit sitten yksittäisiä linkkejä Internetiin tai Optiman omilla työkaluilla luotuja objekteja. (<http://www.discendum.fi/download/OptimaEsiteSUOMI.pdf>)

Olemme teettäneet liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoilla Optimassa useita erilaisia kehittämistehtäviä, mutta toisella vuosikurssilla samanaikaisesti käynnissä oleva yrityspeli, liitokset ammattikursseihin sekä opiskelun projektiluontoisuus mahdollistavat hienosti CASE-tyyppisen kehittämistehtävän antamisen. Opiskelijat muodostavat pienryhmiä, joissa he valitsevat jonkin yrityksen (esim. suomalainen kansainvälinen yritys), jonka ympärille CASE rakentuu. Tänä vuonna olemme toteuttaneet "Exporting Strategies" -CASEn,

jossa pääpaino on niin vientistrategioiden ja -termien opettelulla kuin kansainvälisen kaupan säännöillä, sanastolla ja kulttuurienvälisellä viestinnällä. Tehtävän tarkoituksena oli valita yritys, sen tuote, ja tehdä sille vientistrategia vieraaseen maahan. Kohdemaasta valittiin alan messut, jonne valittiin osanottajiksi yrityksen edustajia, varattiin lennot ja majoitus, otettiin selvää kulttuurienvälisestä viestinnästä ja kohdemaan tavoista sekä kirjoitettiin vastapuolen yritykselle kutsukirje messuille. CASEn loppuvaiheessa opiskelijat tekivät neuvotteluvideon uuden kauppakumppanin kanssa käydystä neuvottelusta, opettelivat kokous- ja neuvottelusanastoa englanniksi sekä kirjoittivat neuvotteluasiakirjat (*memo, agenda, minutes* yms.). Kaikki kirjalliset tuotokset koottiin kurssin lopussa ryhmän portfolioon. Optimassa opiskelijoiden on helppo työstää portfoliomateriaalia simultaanisti sekä laittaa valmiit tuotokset koko kurssin nähtäväksi. Näin jokainen ryhmä näkee helposti toistensa portfolioit, ja oppii paljon uutta myös toisten töistä, sillä CASEt ovat yleensä hyvinkin erilaisia.

Videotyöskentely on ollut opiskelijapalautteen perusteella kaikkein mielenkiintoisinta. Opiskelijat ovat liittäneet mukaan videoituun neuvotteluun sekä aidot neuvottelukriteerit (hinta, määrä, toimitusehdot, -ajat jne.), oikeat kokousasiakirjat että kulttuurin osuuden. Videoiden pituus on vaihdellut 8-25 minuuttiin, ja jokainen ryhmä on toimittanut opettajalle käsikirjoituksen videosta ennen kuin he ovat esitelleet sen luokassa muulle ryhmälle. Ryhmät esittelivät ryhmänsä aiheen (yritys, CASE, kohdekulttuuri, neuvottelun tarkoitus ja odotettu lopputulos) koko luokalle ennen videon katsomista, joten jokainen opiskelija sai hyvin paljon suullisen kielitaidon harjoitusta, jota he ovat palautteessaan pitäneet hyvin tärkeänä asiana. Videoiden katsominen on ollut todella hauskaa, ja osa on jopa pukeutunut (vapaaehtoisesti!) pukuihin kravatteja myöten. Upeaa!

3.2 Workshop-työskentely

Ensimmäisen opintovuoden aikana liiketalouden opiskelijoilla englannin opiskelu on liitetty osittain taloushallinnon kurssin. Tässä vaiheessa kurssia olemme toteuttaneet englannin opetuksen ja taloushallinnon opetuksen yhdessä workshoppeissa ns. harjoitusyrityksen parissa. Harjoitusyritys on yritys, jota opiskelijat "pyörittävät" taloushallinnon ohjelmalla, eli sen parissa voidaan harjoitella liiketoiminnan ja kirjanpidon perusteita aidoissa olosuhteissa. Workshop-kurssin taloushallinnon puolella opiskelijat ovat opetelleet samoja asioita kuin englannin osuudessa. Englannin osuudessa on joka viikko käyty läpi kahden taloushallinnon dokumentin kirjoittaminen harjoitusyrityksen nimissä. Englannin osuuden kirjallinen tuotos, kuten esimerkiksi tilaus, tilausvahvistus, tai reklamaatio, on sitten viety taloushallinnon kirjanpidon ohjelmaan. Näin opiskelijat ovat voineet tehdä "oikeita" tilauksia ja käsitellä taloushallinnon dokumentteja kurssien aikana sekä suomeksi että englanniksi. Workshop opetusmetodina on toiminut hyvin, sillä siihen on voitu yhdistää myös tietoteknisten taitojen harjoittelu sekä suomenkielisten taloushallinnon dokumenttien kirjoittaminen. Työskentelyyn voi hienosti liittää myös arjen

osuutta, ja me yhdistimme joulukuussa mm. joulupyhien alennusmyynnit kurssitöihin. Opiskelijat tuottivat alennusmyynneistä kertovat mainosjulisteet omissa harjoitusyrityksissään, jossa ilmoitettiin alennetut tuotteet, alennusprosentit ja alennusten voimassaoloaika englanniksi. Sen jälkeen olikin vuorossa alennusmyyntituotteiden vienti taloushallinnon ohjelmaan, ja taas saatiin uutta osaamista aikaan –ajankohtaisella ja huomaamattomalla tavalla. Ja olihan julisteita mukava katsellakin!

Opiskelijoille workshop-tunti tarjoaa mielenkiintoisia tehtäviä ja tarpeeksi vaihtelua, sekä tilaisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen rennolla tavalla, sillä useimmat tehtävät harjoitusyrityksessä tehdään pareittain. Opetusmetodi soveltuu mielestämme nuorille aikuisille opiskelijoille hyvin ja samoin sisältöalueen opiskeluun. Oppimisen kriteereinä voi esimerkiksi olla aktiivisuus tunnilla ja keskustelussa, omaehtoinen tiedonhankinta, yhteistoiminnallisuus ja perusasioiden tiedollinen hallinta sekä luonnollisesti englannin terminologian oikea käyttö ja kieliosaaminen yleisellä tasolla.

3.3 Simulaatiot

Jokaisella englannin kurssilla olemme käyttäneet simulaatiota, ja useimmiten se liittyy työelämän tilanteeseen. Eräs esimerkki niistä on työpaikkahaastattelu. Opiskelijat aloittavat projektin etsimällä itsenäisesti oman alansa töitä, jota aikovat hakea. Tämä vahvistaa omaehtoista tiedonhakua, mutta myös tutustuttaa opiskelijaa oman alan mahdollisiin töihin ja työnäkymiin –se tuo realismia ja tavoitteellisuutta omaan opiskeluun. Opiskelija antaa löytämänsä työpaikkailmoitukset vertaisparilleen, joka valitsee haettavan työn parilleen. Sen jälkeen alkaa kirjallinen valmistautuminen työnhakuun, eli sekä ansioluettelon että itse työpaikkahakemuksen kirjoittaminen. Tässä vaiheessa simulaatioharjoitusta työmaailmaan ja koulutukseen liittyvän sanaston hallitsemisella ja oman koulutus- ja työtaustan kuvaamisella on suuri merkitys onnistuneelle lopputulokselle. Seuraavassa vaiheessa harjoitteleme simulaation suullista osuutta, eli haastattelijana ja haastateltavana olemista, kysymysten laadintaa ja niihin vastaamista. Projektin lopussa opiskelijat haastattelevat vertaispariaan suullisesti opettajan läsnäollessa ja toimittavat sekä parilleen että opettajalle valmiin ansioluettelon ja työhakemuksen valittuun työhön. Simulaation lopuksi opiskelijat antavat sekä suullista että kirjallista palautetta parilleen ja täyttävät itsearviointilomakkeen.

Opiskelijat ovat palautteessa todenneet, että tämä simulaatio on auttanut paljon omasta itsestään puhumista luontevalla tavalla sekä poistanut kynnystä hakea oman alan työ- tai harjoittelupaikkaa. "Kun on valmistautunut haastatteluun englanniksi, tuntuu että osaa mitä vaan", totesi eräskin opiskelija viimeisimmän simulaatioprojektin loputtua. Simulaation yhteyteen on mahdollista liittää tiedonhankinnan, suomen kielen tai vaikkapa oman harjoittelupaikan etsimisen parissa työskentelyä.

4 Kielten opetuksen tulevaisuus: Ammatillista viestintäkompetenssia vieraalla kielellä

Olemme Laureassa valinneet opetusmenetelmiä, jotka ovat luonteeltaan hyvin erilaisia, sillä haluamme aktivoida ryhmiä monin eri tavoin. Haluamme ottaa huomioon sekä yksilöllisen oppimisen, pari- ja pienryhmäopetuksen että suuryhmäopetuksen. Opetusmenetelmät on valittu niin, että eri tavoin oppivat opiskelijat saisivat mahdollisuuden oppia omalla tavallaan (Vuorinen 1993, 50-51), ja että motivaatio sekä luonnollinen aiheeseen liittyvä vaihtelu luokkahuoneessa ei passivoisi opiskelijoita, vaan saisi heidät kiinnostumaan aiheista. Informaation etsiminen ja siihen kriittisesti suhtautuminen on mielestäni kielen opetuksessa, ohjaamisessa, oppimisessa ja taitojen käyttämisessä erittäin tärkeää. Kuten Clarke (1998, 72) toteaa, tiedon assimilaatio on tärkeää, sillä uuden liittäminen vanhaan edesauttaa kehittymistä ja ymmärrystä niin omasta itsestä kuin ympäröivästä maailmasta, ts. kasvamisesta ammatti-identiteettiin. Tiedon siirtovaikutus (Clarke 1998, 72) on myös mielestäni mielenkiintoinen ja tärkeä näkökulma: sitä on tapahduttava, jotta yksilö ymmärtää oppimansa tiedon vaikutuksen suuremmassa mittakaavassa. Mutta koska oppija konstruoi tiedon itse, eikä sitä voi "antaa" (Clarke 1998, 72), on opettajan rooli oppimisessa mielestäni hieman erilainen kuin yleisesti ajatellaan. Opettaja on mentori, motivoija, ideoija, eikä tiedottaja.

Tutkiva oppiminen on parhaimmillaan kuvio 1. kaltainen spiraalinomainen kuvio, jossa ensimmäiset epämääräiset kysymykset ja teoriat muuttuvat asteittain perustelluimmiksi ja täsmällisemmiksi. Yksi olennainen tutkivan oppimisen onnistumiskriteeri on, johtaako oppiminen siihen, että opiskelijat pystyvät esimerkiksi tarvittaessa luopumaan omista intuitiivista käsityksistään. Tutkiva oppiminen tähtää siihen, ettei oppimisessa tapahdu vain tietojen lisääntymistä ja uskomusten muuttumista, vaan myös käsitteellistä muutosta, jossa yksilön tapa hahmottaa maailmaa muuttuu. Onnistuneen tutkivan oppimisen tuloksia voidaan jakaa muille esimerkiksi erilaisin posterein, tekemällä esitelmää, näytelmiä, julkaisemalla tutkimusraportteja jne. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden käsitteiden määrittelyä, soveltamista ja tiedon esittämistä (Välimaa 2007, 7-8). Mutta opettajalla on suuri vastuu käyttää hyväkseen koko ryhmän asiantuntijuutta (Vuorinen 1993, 81-85) – se jos mikä validoi opettajien jaetun asiantuntijuuden!

Lähteet

AMKOTA Käsikirja 2006. Helsinki: OPM.

Clarke, H 1998. Keinot ja päämäärät seikkailukasvatuksessa. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) 1998. *Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa*. Jyväskylä: Atena, 60-79.

Hakkarainen, K., Bollström-Huttunen, M., Pyysalo, R. & Lonka, K. (toim.) 2005. *Tutkiva oppiminen käytännössä. Matkaopas opettajille*. Porvoo: WSOY. 30.

Kotilainen, S. & Kivikuru U. 1999. Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa. Teoksessa Kotilainen S., Hankala M. & Kivikuru U. (toim.) 1999. *Mediakasvatus*. Helsinki: Edita., 13-30.

Kotilainen S., Hankala M. & Kivikuru U. (toim.) 1999. *Mediakasvatus*. Helsinki: Edita.

Vuorinen, I. 1993. *Tuhat tapaa opettaa. Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille*. Suomen Morenoinstituutin julkaisusarja Nro 1. Resurssi: Naantali.

Välimaa, R. 2007. *Lasten ja nuorten terveyden edistämistutkimus*. Terveystiedon aineopintojen luento Tampereella 9.-10.2.2008.